

„Goeie morgen vervuiling!”

Cartoonisten, de glim- dan wel grimlachende openbare aanklagers van onze kapitalistische dan wel de socialistisch geachte samenleving, hebben elkaar vorig jaar met hun tekeningen getroffen in de Griekse hoofdstad voor een grote tentoonstelling onder de titel „Good morning, pollution”, „Goeiemorgen, vervuiling”.

Bij gelegenheid van die expositie is een catalogus van hun werk verschenen, die meer is dan zomaar een bundeling van prenten. Het boek telt ruim 300 pagina's en bevat, ten dele in kleurendruk, een veelvoud van tekeningen die allemaal de vervuiling, deze door de mens zelf opgeroepen vijand van onze samenleving, tot onderwerp hebben.

Tekeningen vol oprukkende fabrieksschoorstenen, stervende vogels, kwijnende planten en verkommerende vissen, om te zwijgen nog maar van de menselijke evolutie, die de beste overlevingskansen

biedt aan de soort met aangeboren neusfilter, dan wel gasmasker. Hoe wereldomvattend het vervuilingsprobleem is, valt niet duidelijker af te lezen dan uit het feit dat het geen enkel verschil maakt of de tekenaar een Amerikaan, een Rus, een Japanner, een Braziliaan, Cubaan, Afrikaan of Europeaan is.

Bladerend in dit bijzondere boek, vol bittere humor en bijtend sarcasme is ten slotte mijn keus gevallen op de bloemlezing die de lezer aantreft op pagina 4 en 5 van dit nummer, alsmede op de prent hierboven, die door Cubaanse hand is getekend.

Uiteraard doet deze selectie het boek geen recht. Het kan echter worden besteld bij de Vereniging voor Milieudefensie in Amsterdam. Door storting van f 24,- op postgiro 102000, onder vermelding van „Kartoonboek Good Morning Pollution”. Het wordt u daarna franco thuis gezonden.

Nu we het toch hebben over deze uiterst nuttige vereniging; bij gelegenheid van het vijfjarig bestaan, is verschenen het boek (200 pagina's) „Milieu-aktie in Nederland” dat overzicht en inzicht geeft in allerlei acties die met meer of minder succes zijn en worden gevoerd: tegen noodlottige plannen tot wegebouw (de Leidse baan); tot behoud van het natuurlijk milieu van de Waddenzee; tot verbetering van het water van de Rijn; tegen auto-overlast en vliegtuighinder, voor vormen van alternatieve landbouw en energiewinning (De kleine Aarde), etc.

Ook dit boek, dat we graag ter lezing aanbevelen, kan worden besteld bij de Vereniging voor Milieu-defensie in Amsterdam, door overmaking van f 19,90 op postgiro 102000, onder vermelding van „Milieu-aktie in Nederland”. Het wordt daarna franco thuis bezorgd.

W. J.

Externe contacten Interne organisatie

De vergadering van 2 juni verliep „zomers” om het maar eens plezierig te zeggen. Eigenlijk waren er te veel afwezigen; maar toegegeven ook dat de agenda niet bijzonder belangrijk was.

Met genoegen werd teruggezien op de zitting van de Verbondsraad van 27 mei, en eveneens met genoegen werd er vastgesteld dat iedereen onze nieuwe etalage zo leuk vindt.

Er werden weer de nodige zaken gesignaleerd. De afspraak voor een gesprek met de Werkgevers is rond. (Eerder spraken we reeds met F.N.V.) De voorzitter heeft binnenkort in Antwerpen weer een gesprek met zijn Vlaamse collega, Matthijs. Vicevoorzitter Schwarz is op het r.k. pastorale overleg geweest. Tielman sprak de laatste tijd mensen uit de nederlands hervormde top; er wordt gedacht aan een regularisering van het contact. Daar was een notaatje over dat in september terugkomt. Ook contacten met de politieke top gaan door; binnenkort lijkt er een gesprek mogelijk waarbij zij die elkaar politiek uitsluiten toch aan een tafel komen.

Voorts werd de kandidatenlijst voor de verkiezing van het hoofdbestuur in '79 weer eens doorgelopen en werden er enkele afspraken gemaakt voor het leggen van contacten.

Bij HIVOS (Humanistische Stichting Voor Ontwikkelings Hulp) moet het „mondiale vormingsproject” (wie weet wat mondiaal is?) weer eens doorgesproken worden met Humanitas en met ons. Hommes en Wichers gaan er voor het HV naar toe.

Het bestuur van de Stichting Erasmushuis werd opnieuw vastgesteld: van Broekhoven, Fiege en Wichers.

Het langst werd stilgestaan bij de interne organisatie van het Verbond. Een beetje een probleem is altijd de coördinatie in het Veldwerk. Het Verbond kent diverse taken van dienst, maar hoe stel je het werk in het land van de een zo op dat van de ander af dat ieder goed uit de voeten kan, maar de gemeenschappen niet nu eens overspoeld

worden en dan weer lang niets horen? We praten dit nog eens door in de taakgroep Verbondsorganisatie tezamen met de taakgroep Geestelijke Vorming en Verzorging welke laatste de meeste mensen „in het veld” heeft.

Wichers bracht nog eens in – hij deed dat ook al in de Verbondsraad-vergadering – dat twee interne punten in het Verbond vermoedelijk verbetering behoeven. Dat komt voorlopig uit zijn lopende onderzoek. Een van die punten is de interne publiciteit. Maar daar werd al het nodige aan verbeterd o.m. door de nieuwe redacteur van de Humanist. Die is veel gevarieerder geworden en wordt veel professioneler gebracht dan in het verleden. Het tweede punt is de opvang van nieuwe leden in de gemeenschappen. Vooral grotere gemeenschappen organiseren daar vaak wel iets voor: een bijeenkomst of zo. Maar om allerlei redenen komt daar niet iedere nieuwigeling. In het onderzoek kon Wichers vaststellen dat de bedankende jonge mensen van 1977 nagenoeg allemaal lieden waren die geen nader contact gehad hebben en ook nooit bezocht zijn. Toch hebben ze allemaal een reden gehad om lid te worden. Waarschijnlijk gaan we er te veel van uit dat het initiatief om lid te worden voldoende is om ook lid te blijven. Waar we dan geen rekening mee houden is dat als mensen eenmaal lid zijn, het Verbond anders op hen af komt dan voor die tijd, en dat dat nieuwe Verbond van na de toetreding wel weer eens opnieuw aan hen „verkocht” zou moeten worden. Dat laatste kan alleen gebeuren als er een actieve zorg is voor nieuwe leden. Ze moeten, als ze niet uit zichzelf komen om zichzelf als het ware in te halen, door ons worden ingehaald. En laten we reëel zijn: ze hebben er recht op ingehaald te worden.

*ik had als een vogel
als een uit de oudejan gevallen kraai
op je schouder moeten blijven zitten
kwetterend dicht bij je oor
tot je doof werd voor iets anders
tot we elkaar hoorden*

*dat ik als een vogel
half tam op vesterbanken ging zitten
om te vinden waar voedsel was waar
ik rekenen kon op nooit meer dan resten
haastig wild opvliegend bij een geluid
naar een boomtak, wachtend*

*ik had niet geschikt voor
een leven van kruinen, wormen, kruimels
de breuk van de val nog in mijn poten
op je schouder moeten blijven zitten
tot ik niet meer wist van iets anders
met dichte vleugels*

ANKIE PEYPERS
Uit: Tussen tekst en uitleg

Achteraf

Naast de vele dingen in mijn leven, waar ik vliegende spijt van heb, omdat ik ze niet gedaan heb en omdat dat nu niet meer goed te maken is, zijn er ook een aantal, waar ik dolgelukkig mee ben, omdat ik ze op tijd wel gedaan heb. Eén daarvan is, dat ik het eind december van het vorig jaar heb opgebracht om ruim twee uur in de rij te staan in de hal van het Nieuwe de la Mar theater hier in Amsterdam voor plaatsen voor „Herfst in Riga”, met Mary Dresselhuys en Ko van Dijk.

Het was een verrukkelijke avond toneel, waar we nog dagenlang helemaal blij en gelukkig van waren en waar we nu natuurlijk erg dankbaar voor zijn, dat we dit nog hebben meegemaakt, nu de kans, om het ooit nog eens zó te zien, door de dood van Ko van Dijk voorgoed voorbij is.

Ko van Dijk was een van die figuren, die er van onze jonge jaren af, altijd waren. Eerst was hij de zoon van de grote Ko van Dijk, een schriele jongen met een eierkinnetje, later was hij zelf de grote Ko van Dijk. Je stond er nooit bij stil, dat dit ooit zou kunnen ophouden. Ontelbare malen hebben we hem gezien en op de radio gehoord, maar we hebben hem ook vaak niet gezien, omdat we geen tijd hadden of geen geld of gewoon geen zin. Achteraf vind je zoiets dan spijtig, maar je kunt toch ook niet alles bijhouden.

Een aantal jaren geleden stond ik op een middag in de winkel van de slager. Onze slager is een nog jonge man, een boom van een vent, altijd opgewekt, met voor al z'n klanten een persoonlijk woord en een speciale eigen aanpak. Hij geeft informatie, heeft overal belangstelling voor, zingt zo af en toe eens een gevoelige aria en heeft een onverwoestbaar gevoel voor humor.

„Weet u wat u absoluut moet gaan zien?” zei hij op die middag tegen me, „Tartuffe met Ko van Dijk en Paul Steenbergen.” „O ja,” antwoordde ik, „dat hebben we al eens gezien, jaren geleden.” „Maar niet zó,” zei hij gemaakt streng en dat was waar, 't was in een andere bezetting. Nu ging dat stuk op dat moment niet in Amsterdam, maar in Den Haag. „Dat geeft toch niet,” vond hij, „je kan toch wel naar Den Haag gaan voor iets moois.” Ik moest hem gelijk geven, maar goed, wij hoefden er dan niet expres voor naar Den Haag. „Alleen,” klonk het met dreigende stemverheffing van achter het hakblok, „laat ik niet merken, dat u er niet naar toe gaat, als het hier in Amsterdam is!” We hebben Tartuffe gezien, in opdracht van de slager en ik heb hem de volgende dag uitvoerig bedankt, want het was fantastisch.

„Niets te danken,” zei hij eenvoudig, „service van de zaak. Sommige klanten moet je wel eens een beetje stevig aanpakken, maar achteraf zijn ze me altijd dankbaar.”

Héél dankbaar, inderdaad. Zeker nu, achteraf.

ANS SPIGT

„Als je iets gaat doen, merk je pas de achterstelling”

Emancipatie van de samenleving via emancipatie van buitenkerkelijken; zo zouden we het doel van zg. taakgericht vormingswerk kunnen omschrijven. Een doelstelling die het H.V. als levensbeschouwelijke organisatie zich stelt en die het vormingswerk methodies uitbouwt. Zo hebben beide direkt met elkaar te maken.

Het H.V. werkt vanaf haar ontstaan vormend, pas in een later stadium werd voor een deel van de vormingstaak het begrip agogie gebruikt als logies gevolg van groei en behoefte aan specifieke vormgeving.

Zoals opvoeden een vorm van leren is en bepaalde daarop afgestemde methoden vraagt, is vorming geconcentreerd leren of het leven als onder een vergrootglas geplaatst. Vorming (geconcentreerd leren) wordt bestudeerd en toegepast. En daarvoor zijn specifiek deskundigen, als agogen, nuttig. Als agoog heb ik een aantal ervaringen bestudeerd die ik u niet wil onthouden.

Het Humanistisch Vormings Werk (HVW) binnen het H.V. draait vooral op natuurtalent en is ondanks uitgroei in natuurtalent blijven steken. Er is daardoor een enorme achterstand aan agogische scholing m.b.t. bestuurlijke ervaring en gespreksdiscipline. Daardoor ontstaat er bij vrijwilligers een gebrek aan zelfvertrouwen in eigen talent als gevolg van doorvoeld gemis aan agogische scholing. In die onzekerheid valt men terug op en overwaardeert men eenmaal gehanteerde onderwijsmodellen of men neemt een afwachtende houding aan t.a.v. het hoofdbestuur. Het ter discussie blijven stellen van humanistische uitgangspunten en waarden of initiatieven voor maatschappelijke participatie blijft dan uit.

Teveel gemeenschappen leven in een sociaal isolement zowel t.o.v. het H.V. als geheel, als t.o.v. de maatschappelijke werkelijkheid waarvan men eigen deelname onvoldoende beseft. Men kan zich afvragen of deze luxe van afstandhouden verantwoord is. Dat hier en daar een eenling daar wel mee bezig is, werkt versluitend voor wat gedaan kan worden. Of, zoals een bestuurder en kursist het formuleerde, „als je iets gaat doen, merk je pas de achterstelling”.

Een en ander heeft m.i. meer met teleurstelling en gevoel van onmacht te maken, dan met hoge leeftijd van HV-leden. Maatschappelijk bewustzijn en zelfbewustzijn is niet aan leeftijd gebonden. Elke emancipatiegroep worstelt met onderschatten van mogelijkheden en mensen met meer zelfvertrouwen krijgen daardoor onnodig veel weerstand. Komt nog bij dat we in een calvinisties landje wonen.

Kursussen

Vanuit deze ervaringen kunt u zich wellicht voorstellen, dat de hoogste prioriteit voor het HVW ligt in zelfvorming en maatschappelijke vorming. Natuurtalent en methode worden met elkaar verbonden, zodat men vanuit een herwaardering van creativiteit, intuïtie en emotionaliteit aan de eigen methodische vorm gaat werken. Humanistische vormingsprincipes stellen

menselijke mogelijkheden centraal, dus wat ligt er meer voor de hand dan om die mogelijkheden van stof te ontdoen en op te poetsen, soms zelfs met de dimensie van Aladin en de wonderlamp.

Met herontdekken van eigen mogelijkheden en daarop afgestemde technieken zijn bestuurders en gespreksleiders vooral met meer zelfvertrouwen toegerust voor creatieve zelfvorming en maatschappijvorming. De kursussen hadden het karakter van een „witte vlekkenmethodiek”: nl. inspielen op de urgente situatie van nu. In de toekomst kan meer methodisch gericht gewerkt worden via supervisedagen en weekkursussen.

Er waren in het jaar 1977/78 vijftientig vierdaagse kursussen.

Aan zestien vierdaagse kursussen kon ik wegens overbelasting niet meedoen.

Projekten welzijnswerk

Via de kursussen HVW (vooral door het beoogde sneeuwbal effect als instrument: leren door doen) is er veel activiteit ontstaan in veel gemeenschappen.

Dit proces haakt precies in op de subsidietechnische ontwikkeling van het te decentraliseren welzijnswerk.

De door de regering geplande decentralisatie van het welzijnswerk en de voorgestelde geleidelijke groei naar plaatselijke edukatieve netwerken bieden aan het HV een geschikt kader, waarbinnen de gemeenschappen baanbrekend werk kunnen verrichten in het kader van de emancipatie van de samenleving.

Op twee wijzen: initiatieven nemen + inhoud geven:

a. doordat persoonlijke en partij-politieke belangen veelal domineren ontbreekt het bij gemeentelijke overheden veelal aan visie en beleid. De HV-gemeenschap kan initiatief nemen voor een op humanistische perspectieven gebaseerd beleid.

b. de kloof tussen humanisme als levensovertuiging en politiek is heel groot, zoals de „Loopmare” (Amsterdam sept. 1977) konstateerde. De ad-hoc problematiek van de praktische politiek behoeft bouwstenen vanuit een levensbeschouwing. Dit laatste ontbreekt. Humanistisch gefundeerd welzijn voorziet in een leemte.

Naar mijn schatting kunnen door hun activiteit in 1978 2 gemeenschappen, in 1979 5; in 1980 10; in 1982 14; in 1983 16; in 1984 23; in 1987 25; in 1989 27; op subsidie rekenen.

Samenlevingsopbouw

Hiervoor is nodig een uitbouw van het

Zonder rust, reizend en trekkend door alle delen van het land heeft ILA SCHOUTSEN in ruim drie jaar als centraal functionaris zeer ruime praktische ervaring opgedaan met het humanistisch vormingswerk.

Zij zegt: „Als centraal funktionaris wil ik voorwaarden scheppend bezig zijn.” In het hierbij geplaatste artikel vertelt zij hierover meer.

HVW van de kleinste mogelijke capaciteit naar een tiental zogenaamde f2-functionarissen; samenlevingsopbouw-werkers op levensbeschouwelijke grondslag.

Hun taak zal bestaan uit:

- geven van vaardigheidstrainingen, gespreksdiscipline, sociale kaart
- activeren van besturen, via teamvorming ten behoeve van teamvorming en aanspreekbaarheid van elkaar.
- projecten met (doel)-groepen.
- de situatie zo goed mogelijk doorzien en vaststellen wat precies de problemen ervan zijn.
- op een rijtje zetten welke veranderingen, verbeteringen kunnen brengen en ze op hun waarde schatten.

– zoeken naar wegen om die veranderingen te bewerkstelligen en daarbij zoveel mogelijk alle betrokkenen inschakelen.

– nagaan of het resultaat aan de verwachtingen voldoet en bezien of er weer veranderingen nodig zijn.

Daarbij valt te denken aan de volgende projecten: emancipatie; diskriminatie; humanistische perspectieven; humanisme en politiek; ecologie en arbeidsethiek.

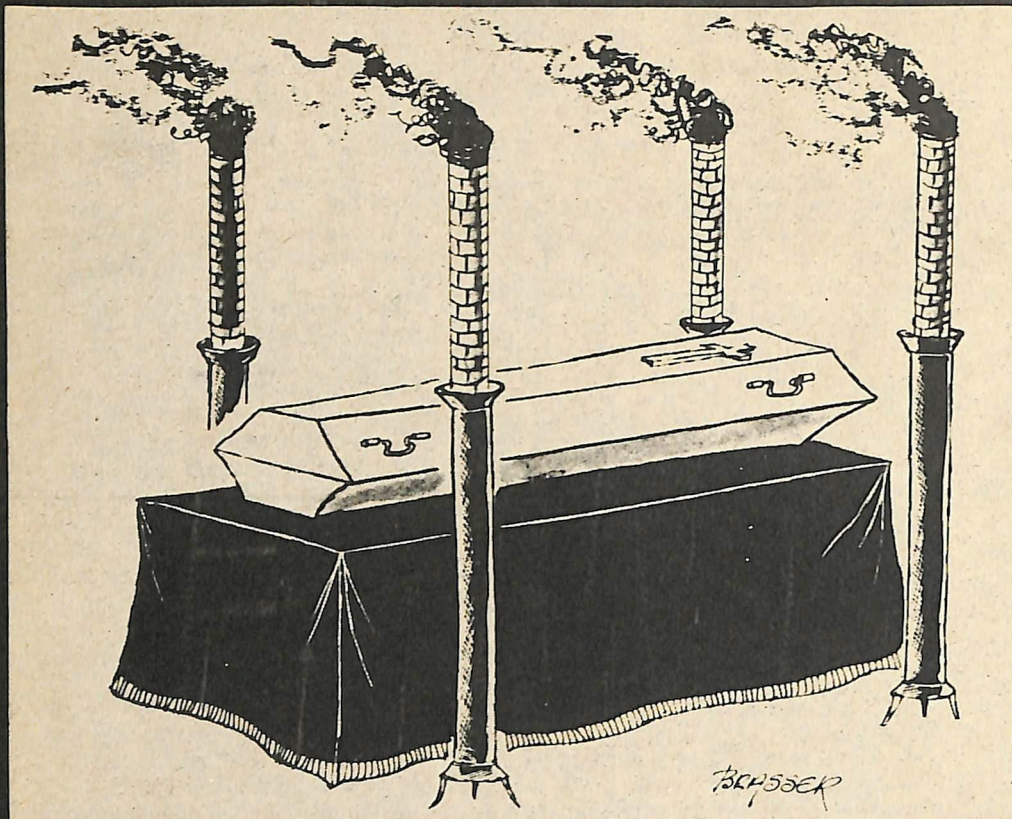
Al deze projecten staan in het brandpunt van de belangstelling. Er werd expliciet vorm gegeven o.a. in 3 weekenden, 12 projectavonden en 6 wekelijkse bijeenkomsten + weekenden vrouwenwerkgroep, 7x4 avondkursussen humanistisch perspectief en 13 politieke avonden (verslag Humanist 15 mei pag. 3).

Evaluaties per project en evaluaties HVW per gemeenschap (in Almelo met een weekend) geven een redelijk inzicht in functioneren en belangstelling van het verbond.

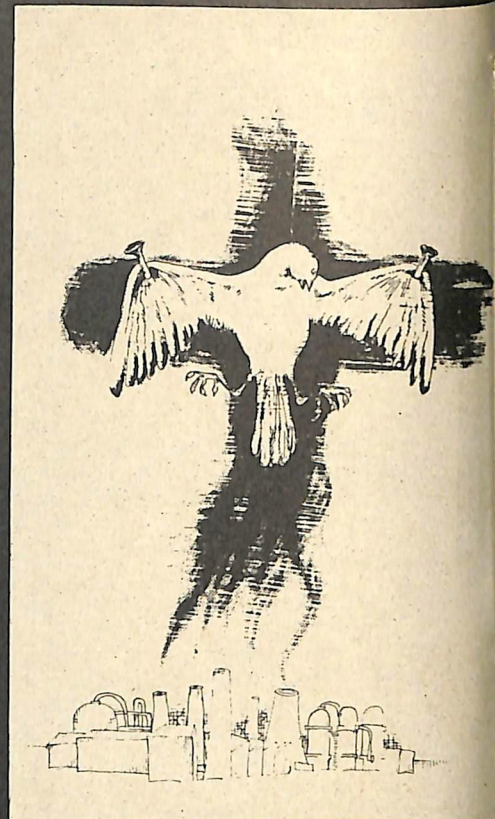
Konklusie

Moeten heb ik nooit zo erg zien zitten en is ook tegengesteld aan humanistische vorming van mogelijkheden, evenzeer aan de idee dat „Utrecht” het verbond is. Als gemeenschappen eigen mogelijkheden herontdekken, waarderen en naar buiten brengen ontstaat er een wisselwerking met landelijke funktionarissen en H.B. met garantie van veelvormigheid. Als landelijke funktionaris wil ik slechts voorwaarden scheppend bezig zijn, stimuleren, adviseren, informeren en begeleiden van initiatieven uit gemeenschappen. Vormingswerk als instrument.

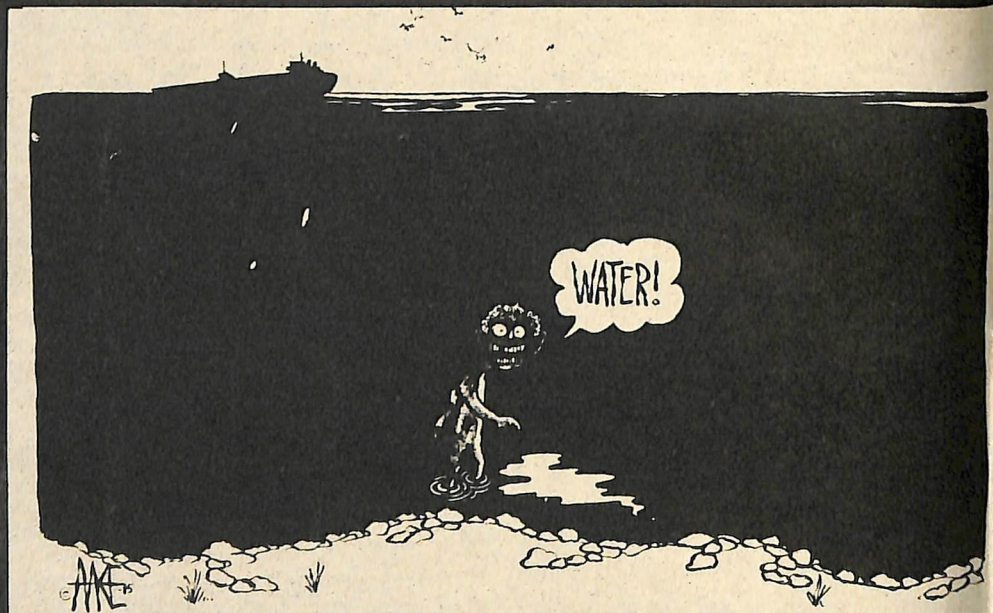
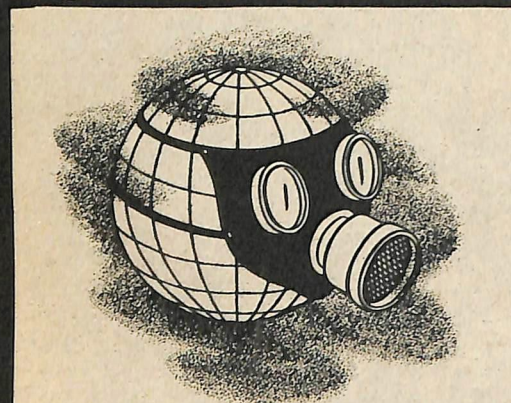
CARTOONISTEN HOUDEN ONS DE SPIEGEL

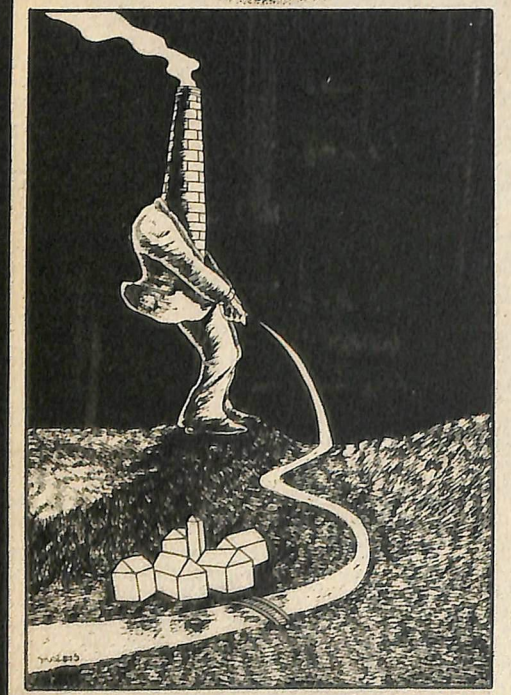
België

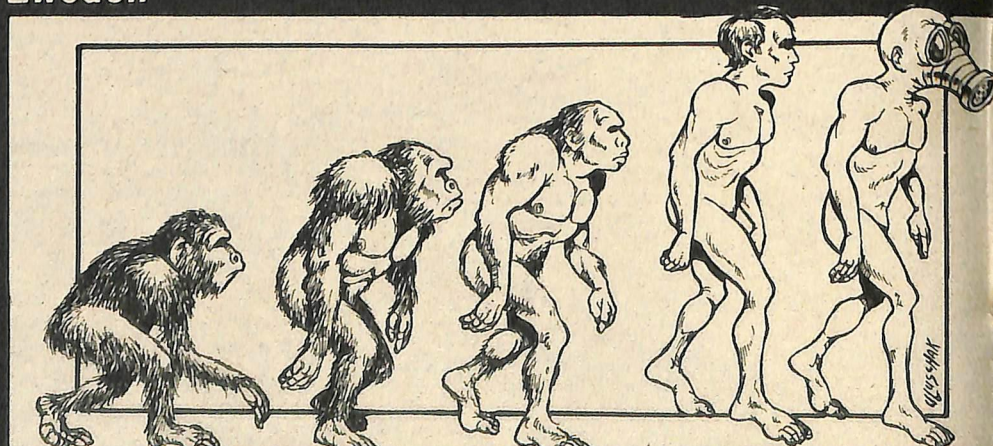
Bulgarije

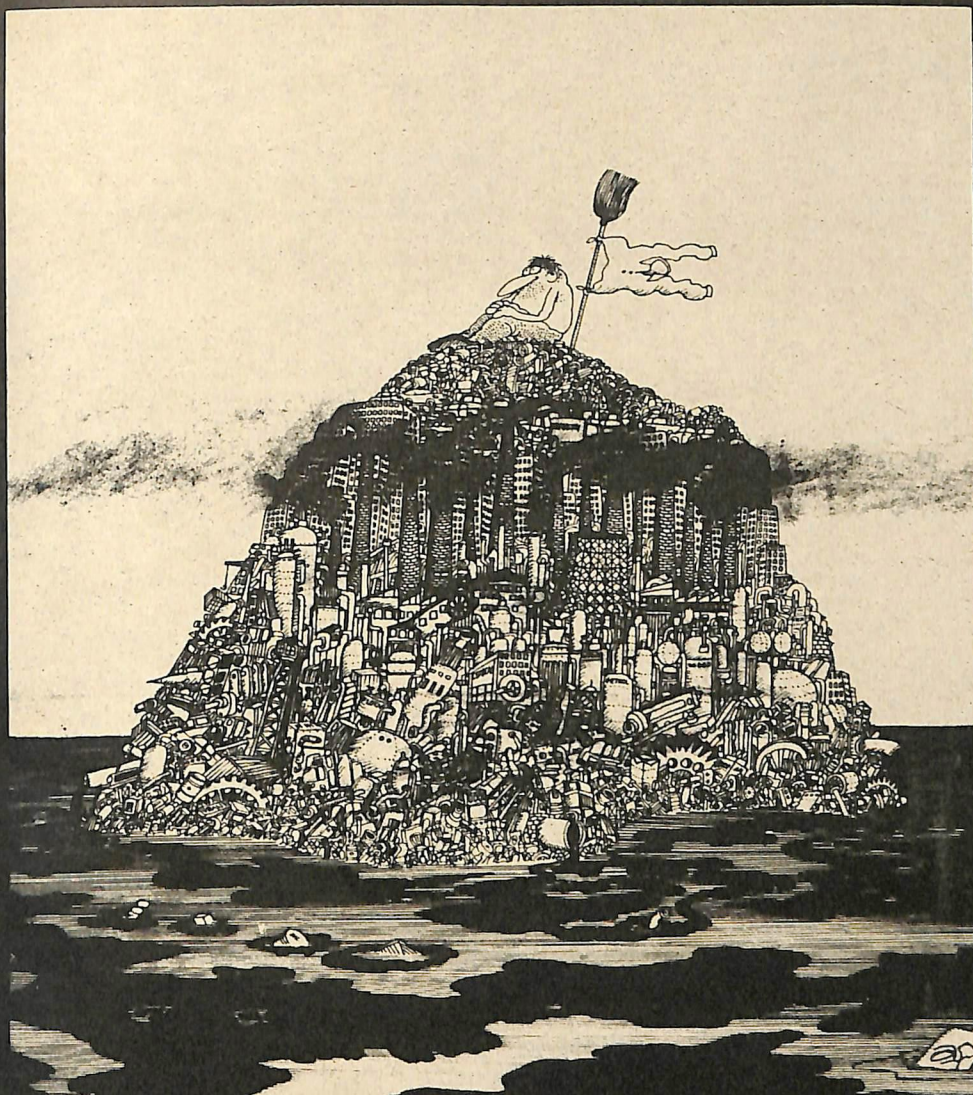
Zweden

Brazilië

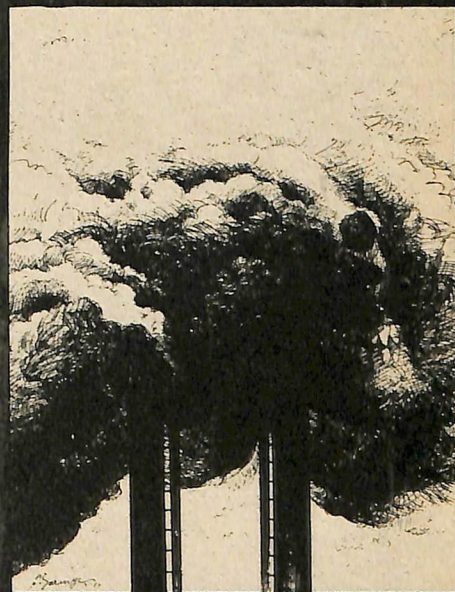
Canada

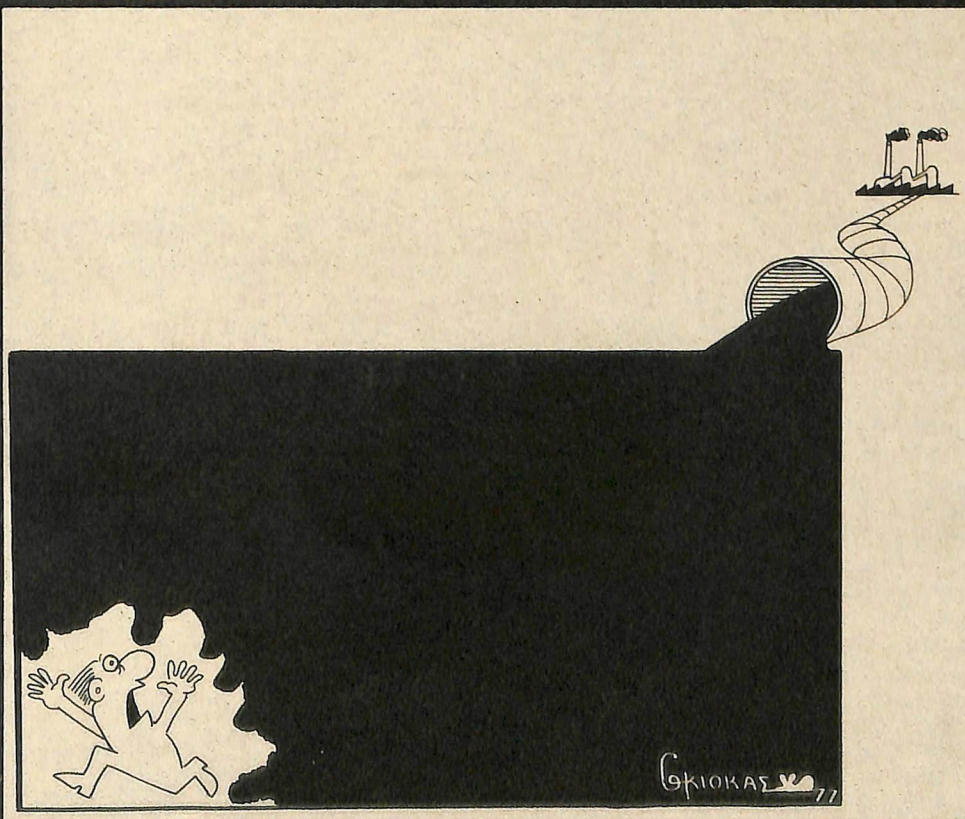
Joegoslavië

Sovjet Unie

Perzië

Griekenland

Hongarije

Oproep tot steun aan pleeggezinswerk van Humanitas

Een aantal jaren geleden werden ten behoeve van het zoeken van pleeggezinnen de zogenaamde Pleeggezincentrales opgericht. De taak van deze centrales bestaat er uit voor de diverse instellingen, die kinderen willen plaatsen, gezinnen te werven; te onderzoeken of en voor welk kind zij zouden kunnen gaan functioneren en ten aanzien van de plaatsende instellingen en de gezinnen een bemiddelende rol te spelen. Het is een voordeel, dat door het gaan functioneren van de centrales de werving en selectie gebundeld worden (geen aanmelding meer bij vele instellingen). De maatschappelijk werkers van plaatsende instanties werden ontlast van veel werkzaamheden en de kansen voor aspirant-pleegouders op een kind zoals zij wensen werden groter, doordat de centrales het aanbod beter konden overzien.

VERBAZINGWEKKEND

In de loop van de jaren zijn de werkers van onze afdeling voogdijwerk in het contact met de Centrales echter tot verbazingwekkende ontdekkingen gekomen. Op hun vraag naar buitenkerkelijke gezinnen met een voorkeur voor bijv. openbaar onderwijs kregen de maatschappelijk werkers van de medewerkers van verschillende centrales o.a. de volgende reacties:

• „Waarom vragen jullie uitdrukkelijk naar buitenkerkelijke gezinnen, het gaat er toch om dat er een goed gezin gevonden wordt, de levensbeschouwing kan toch niet bepalend zijn bij de keuze van een gezin en je kunt een kind toch niet op grond van een dergelijke wens langer in een tehuis laten zitten? Het lijkt wel of jullie terug willen naar de oude verzuiling; dat is een periode die we toch al lang achter ons hebben gelaten?

• Onze ervaring, aldus een andere reactie, is dat juist confessionele gezinnen vaak een langere adem hebben dan niet-confessionele gezinnen. Bovendien krijgen wij heel weinig aanmeldingen van mensen uit de buitenkerkelijke hoek. We denken, dat de motivering om je huis en hart voor een kind van anderen open te stellen, misschien juist wel te maken heeft met het gelovig zijn.” Dit alles aldus de medewerkers van de centrales.

BUITENKERKELIJKE

In kontakten met deze medewerkers hebben wij geprobeerd toelichting te geven op het waarom van onze vraag. Wij zijn van mening, dat we voor kinderen, die aan onze zorg zijn toevertrouwd een gezin zouden moeten kunnen vinden, dat het meest in sfeer aansluit bij de identiteit van onze vereniging. Een deel van de kinderen waarvoor wij de zorg dragen, komt bij ons terecht omdat wij de vereniging Humanitas zijn, meer of minder expliciet op wens van de ouders ook. We menen ons er niet schuldig over te hoeven voelen als wij een

Niet slechts constateert de afdeling voogdijwerk van het Jeugdbeschermingswerk Humanitas op zijn zachtst gezegd allerlei „merkwaardigheden”, belangrijker nog is dat er voor de opname van kinderen, in het bijzonder schoolkinderen, grote behoefte blijkt te bestaan aan geestverwante pleeggezinnen.

MEVROUW I. A. DE BOER-SCHUIJT, directeur/coördinator van Jeugdbescherming Humanitas gaat hierop in in nevenstaande bijdrage.

voorkeur wensen uit te spreken voor opvoeding in niet-confessionele zin – het aantal buitenkerkelijken onder onze bevolking in aanmerking nemend – en daarbij voegend het aantal verenigingen, dat een dergelijk standpunt niet huldigt en zonder bezwaar in confessionele gezinnen plaatst. Dat het niet kunnen vinden van buitenkerkelijke gezinnen mogelijk te maken kan hebben met de groepen van de bevolking waaronder de diverse centrales hun werving verrichten, is moeilijk aan te tonen. Dat het niet gaat om langer of korter in een tehuis zitten, maar veeleer om de vraag hoe je zo gericht mogelijk zoekt, is al even moeilijk aan te tonen.

Dat een vraag als door onze werkers gesteld zou aangeven, dat wij terug willen naar de oude verzuiling, lijkt ons te getuigen van volledig ontbreken van kennis over de doelstellingen van de vereniging Humanitas; misschien zelfs wel van kennis over de opvoedingsdoelstellingen in het algemeen. Commentaar op de opmerkingen ten aanzien van de langere adem van confessionele opvoeders kan in dit verband wel achterwege blijven. We kennen dit soort opmerkingen erg goed.

REAKTIES GEVRAAGD

Wij vragen ons af – en die vraag willen wij ook graag aan u als lezer voorleggen – of u ervaring hebt met de centrales. Wij zouden van die ervaringen willen horen, positief zowel als negatief. Hoe wij, beter dan de centrales wellicht, de buitenkerkelijke groep van onze bevolking kunnen bereiken is een nog niet beantwoorde vraag. In ieder geval is dit artikelje daartoe een poging.

Indien u meent een kind in uw gezin te kunnen opnemen, meldt u zich dan bij één van de centrales voor pleeggezinnen (Amsterdam, Deventer, Eindhoven, Rotterdam en Utrecht). Attendeert u de mensen in uw omgeving nog eens op onze behoefte aan gezinnen, vooral voor schoolkinderen. Wij zouden het ook erg op prijs stellen als u ons op de hoogte zou willen houden van uw ervaringen. Het adres van onze afdeling voogdijwerk is: Centraal Bureau Humanitas, J. W. Brouwersstraat 16 te Amsterdam.

I. A. de Boer-Schuijt
directeur/coördinator
Jeugdbescherming Humanitas

Verhoeven in ban van de afkomst

Cornelis Verhoeven heeft in een tiental jaren een indrukwekkende reeks boeken op zijn naam gezet. Hij is classicus, aarzelend rooms en even in de vijftig, afkomstig uit Udenhout, nabij Tilburg.

Zijn boeken hebben een aktueel beschouwend karakter. Bijzonder boeiend vond ik enige jaren geleden: „De resten van het vaderschap”, (1975), waarin hij – naar aanleiding van zijn observaties bij de laatste levensdagen en de dood van zijn vader – beschouwingen wijdt aan de wonderlijke wendingen van ’s mensen levensloop. Kort geleden schreef hij een indringende, boeiende studie: „Folteren om bestwil”, (1977).

Verhoeven is een fijn, geleerd, uiterst helder stijl, die rustig redenerend, veronderstellend, kritisch zijn onderwerp om-en-om keert en als het ware mét u praat, niet tégen u.

Zojuist is een nieuw boekje van hem verschenen: „Herinneringen aan mijn moedertaal”, (1978). Hij beschrijft zijn moeiten met zijn dialect, uitgaande van een citaat van E. Nuytens: „Een tweetalige heeft altijd minder dan twee talen en meer dan één.” Verhoeven heeft omstreeks 1930 zijn moedertaal geleerd, één van de ontelbare varianten van het brabants rondom Tilburg. Kort daarna ging hij in de middelbare school de officiële en superieur geachte algemeen beschaaft taal leren. Het dialect – op de bodem van zijn besef – kreeg in dat licht iets beschamends en dat was ook weer beschamend.

Er staan briljante beschouwingen in dit boek, onder meer over „ruim denken”. Maar in het hele samenhangende betoog van Verhoeven zit een merkwaardige trek, die ik al ontdekt had in een boek van 1969: „Voor eigen gebruik”. Daarin vroeg hij zich af waarom of waardoor hij in de Roomse kerk bleef. Gerard Walschap had hem verweten dat hij te weinig objectief en los over god en godsdienst schreef en desondanks suggereerde dat daarover eigenlijk niets te zeggen valt.

In dat net genoemde boek voelt men ook onder de oppervlakte een schroom en een nobele schaamte om de afkomst te verloochenen. Het is eerder de geladen wil tot rationele verdediging van een verbondenheid aan de verliezende kleine wereld van de herkomst dan een geheel legale fundering van een rechtmatig verband. Dat mechanisme speelt ook een rol in het boek over zijn moedertaal. Maar wat vooral zo aantrekkelijk is, dat is de merkbare dubbele bodem. Hij is zich, naar mijn gevoel, volstrekt bewust van dit dualisme en weet bovendien het krakende vehikel van zijn redenering elegant te hanteren.

PIET SPIGT

Cornelis Verhoeven: „Herinneringen aan mijn moedertaal”, uitgave Ambo, Baarn. f 22,50.

Christendom en humanisme

Met grote verbazing heb ik kennis genomen van de bijdragen van Jan Smits en W. J. van Renssen (in „Humanist” 10). Het is jammer dat zij van de stellingname van Jan de Leede en Birman niet veel begrijpen. Wat is nu het kenmerkende verschil tussen christendom en humanisme? We kunnen het volgende konstaten: voor de christelijke levensbeschouwing is de bijbel de grondslag, maar deze bijbel is geschreven door mensen die zich baseren op ficties. Gesplitst in twee delen: de godstheorie en de Jezustheorie. In die godstheorie is vastgelegd dat de mens zondig en sterfelijk is, omdat hij heeft gegeten van de fictieve vruchten van een eveneens fictieve boom der kennis, enz. enz.

Daar deze godstheorie de mens geen feitelijke verlossing geeft, is de fictieve Jezustheorie ontwikkeld. Deze begint met een biologische fictie, de overspelige bevruchting van Maria door de heilige geest.

Nu wat de praktijk van de christelijke leer betreft. Redding van de mens moet slechts mogelijk zijn als je onvoorwaardelijk gelooft in Jezus. Punt uit. Discussie hierover met christenen is uitgesloten. Als J.S. zegt, dat wat wij – humanisten – zien en horen van het christendom, het zien en horen is van een christendom dat zich verloren heeft in riten, dogma's, moralisme en een zielig geloof in het hiernamaals, maar beweert dat dat het eigenlijke christendom niet is, dan maakt J.S. een gigantische denkfout. Het christendom dat wij zien en horen, is het feitelijke christendom, in uitvoering gebracht door het instituut kerk. Het christendom is en zal altijd destructief zijn en de verkrachting van het vrije menselijke denken en handelen. Feiten die men dagelijks kan constateren: „geprogrammeerde” mensen, die niet in staat zijn buiten hun „programma” te denken en te handelen. Zij zijn van hun prilste jeugd af vergiftigd met ficties. J.S. had 20 jaar nodig om (gedeeltelijk) van deze vergiftiging te genezen!

Als J.S. stelt dat het van wezenlijk belang is voor het HV om het christendom niet zomaar van tafel te vegen met de uitspraak „humanisme en christendom zijn met elkaar in tegenspraak”, dan moet ik zeggen dat je daarmee heus niet het christendom van tafel veegt. Was het maar zo simpel. Ik meen dat het voor een humanist juist nodig is het christendom in theorie en praktijk te analyseren en te ontzenuwen.

Zie nu de levensbeschouwing van het humanisme. 2500 Jaren van geestelijk onderzoek, neergelegd in geschriften van grote denkers; zonder ficties, zonder dogmatische stellingname; gebaseerd op een overtuiging die probeert leven en wereld (het kosmisch gebeuren) met menselijke vermogen te vatten. 2500 Jaren hebben grote humanistische denkers de godsdienstige ficties bestreden in woord en geschrift, zonder tot een institutie te worden; altijd bereid zich in normen van redelijkheid en zedelijkheid te verantwoorden.

Als J.S. stelt dat we vooroordelen over het christendom opzij moeten zetten, en dat we dan zullen ontdekken dat het christendom in zijn diepste diepte een humanistisch streven was; dan springt van opperste

verbazing het glazuur van je tanden.

W.J.v.R. stelt: „Veel mensen (ook humanisten) hebben behoefte aan een leer, die de laatste vragen oplost of elimineert.” Maar beste van R. een leer zal nimmer problemen oplossen en/of elimineren, doordat een leer, net als godsdiensten, star, dogmatisch en onveranderlijk is. Dit is het kenmerk van 2500 jaren humanisme, het is bewegelijk denken en staat open voor elke nieuwe situatie in het leven om het standpunt te bepalen, zonder pas-klaar recept. Daarom zijn humanisme en christendom met elkaar in tegenspraak.

EDUARD THIE, Alphen a. d. Rijn

Christendom en humanisme

Het thema Christendom en Humanisme mag ons niet loslaten omdat men humanist heeft te zijn temidden van een Christendom, dit is onze gegeven situatie, en met overtuiging zeg ik: humanist ook tegen dit christendom in, dit is onze houding. Dit laatste is geen onverdraagzaamheid maar realiteitszin. Een humanisme, zoals wij dit nu vrij kunnen beleven, is bevochten, leerstellig en praktisch, op het Christendom, waarin God centraal staat en de mens er alleen maar is om God.

Het humanisme van een Christendom is: de medemens binninnen om en in God en dit houdt noodzakelijk in dat die liefde tot de medemens op de allereerste plaats bepaald wordt, niet door diens vrijheid en geluk als mens op de aarde, maar door zijn toekomst van zalige in de hemel. Zo kan een paus Paulus spreken van het recht om arm te zijn: van een onmenselijke bittere noodzaak kan hij een recht maken omdat de arme met zijn gebrek zich zijn hemel kan kopen.

Dit is het concrete Christendom en niet de achterwaartse utopie, die „projectie” een ver verleden in, van een zuiver humanistisch Christendom dat ik met historische studie niet heb kunnen ontdekken. Zeer veel Christenen leven praktisch als humanist en geven zich zo goed als geen rekening ervan, hoezeer zij in tegenstelling leven tot het religieuze grondbeginsel dat het heel eigene van het Christendom altijd uitmaakte.

Er zijn de nodige priesters en dominees die, gegrepen door een noodzakelijk humanisme, zich dagelijks beijveren, dit te interpreteren in hun Christendom, waarin zij zijn opgevoed en waarvan zij de maatschappelijke constellatie toch niet kunnen loslaten. Van godsmannen en bedienaren van de godsdienst zijn zij praktisch tot mensen, soms voortreffelijke mensen, onder de mensen geworden, binnen hun traditionele godsdienst. Maar vanuit hun eigen christelijke gemeenschap zijn zij het voorwerp van principiële kritiek, zoals nu weer spectaculair gebleken is met de brochures van de drie Limburgse paters.

Als men nu heeft kunnen overgaan tot een geheel bevrijd humanisme, bevrijd van christelijke verwarring, dan moet men zich wel verzetten zonder onverdraagzaam te worden, tegen hen die deze verwarring weer aan bod willen laten komen, bevrijding weer willen doorweven met verwarring. Men moet zich nu gedragen als b.v.

Jaspers die heel uitdrukkelijk zijn filosofisch „geloof” tegenover het christelijke openbaringsgeloof heeft gesteld. Deze filosoof respecteert de Christenen met wie hij te leven heeft, maar de God, die zo rechtstreeks in heilige boeken tot de mensen gesproken zou hebben als de Christenen leren, moet hij verwerpen, wil hij zichzelf zijn als de mens die hij is.

Profaan met zichzelf, en niet langs een heilig spreken van God tot hem, is hij tot zijn overtuiging gekomen. Dit is humanistische onvertroebelde redelijkheid. Het is geen kwestie van bewijsbaarheid volgens een mathematisch-logisch patroon of met empirische zakelijkheid, maar toch een redelijkheid die afsteekt tegen wat terecht de heer Hueck afgewezen heeft in zijn bijdrage: dat allegaartje van weinig overdachte en doordachte vrije overtuigingen, die wel verdraagzaam en ondogmatisch zijn, maar tegelijk in een lichtgelovigheid opgaan, die door de grote dogmatische stelsels zelfs verworpen wordt.

De kracht van het Humanisme moet er juist in kunnen liggen, een „elite” te zijn die niet zomaar wat denkt of in een trend meeloopt, een christelijke of een andere, die wat lijkt te zijn. We zouden er ons mee om de tuin leiden. Inderdaad, het Humanisme moet niet opgaan in een gemeenschap met een catechismus, maar ook niet een verzameling van denkwijzen worden zonder een sterke lijn die het specifiek als dit en niet het andere kenbaar maakt. Laat men toch van Praag's boek niet ongelezen laten. Dit werk acht ik in staat een halt toe te roepen aan de verwarring die zich openbaart. Wanneer wij niet humanist willen zijn volgens het model van een logisch positivisme, dan hoeven wij beslist niet daarvoor te vluchten in een christelijk humanisme of in een zeker occultisme, de metafysica, dit laatste, volgens Adorno, van de dommen.

DRS. J. GOOSSENS, Maastricht

Hoe te overleven en tot welke prijs

Met het betoog van de heer P. Spigt (de Humanist van 15 mei 1978) ben ik het eens. Drie aspecten wil ik eruit lichten.

1. Tot welke prijs.
2. Het verzet moet zich primair uiten in radikaal denken en handelen.
3. Alles ter discussie stellen.

1. Tot welke prijs

Doorgaan op de wijze als tot nog toe eindigt onvermijdelijk in een samenlevingsvorm met normen, die wij gemeten naar onze huidige normen, volstrekt verwerpen.

Het is een samenleving die beschreven is door George Orwell in „1984” en door Aldous Huxley in „Brave new World”.

Die prijs moeten we betalen als we voortstormen op de weg die we nu gaan.

Overleven op basis van onze huidige normen betreffende moraliteit en rechtvaardigheid vereist een langdurige en zeer pijnlijke mentaliteitsverandering.

Als dat niet goedschiks gaat (en dat gaat
(slot op pag. 8, onderin)

Filosofie van een niet-filosoof

In de loop van zijn ontwikkeling heeft de mens al heel wat verschillende vormen van Godsvoorstellingen en wereldbeelden gekend.

Hij zocht daarbij naar een zekere verbondenheid en vertrouwdheid met de vooral aanvankelijk zo vijandig schijnende, hem omringende natuur. Naarmate onze kennis van de natuur en zijn wetmatigheden en onze geestelijke ontwikkeling toenam, werd het wereldbeeld ruimer en groter van schaal, waarbij ook de Godsvoorstelling zich aanpaste. Zo kwam men van een bijna onbeperkt aantal natuurgoden, in verschillende kultuurstelsels, tot het begrip van één oppermatige God, waaraan de mens en ook de hem omringende natuur onderworpen is.

Uiteraard staat deze ontwikkeling niet stil. Vooral de ongekend snelle ontwikkeling van de natuurwetenschappen in de vorige, en nog versnelde in deze eeuw, hebben bij velen in de Westerse wereld het geloof in het overgeleverde Godsbegrip en het Christelijke wereldbeeld doen wankelen. De tijd lijkt daarom rijp voor het ontstaan van nieuwe opvattingen omtrent een wereldbeeld en een daarbij passende Godsvoorstelling.

MATERIE = ENERGIE

In de wetenschap wordt aanvaard, dat die hypothese voor de verklaring van verschijnselen de meest waarschijnlijke is, die het eenvoudigst is. Eenvoud is het kenmerk van het ware.

Wanneer wij nu bedenken dat de natuurwetenschap tot het inzicht is gekomen dat de materie in wezen bestaat uit energie – iets dat wij volgens het gangbare spraakgebruik als iets niet-stoffelijks zouden beschouwen – dan ligt de hypothese voor de hand om aan te nemen dat geest en stof in wezen hetzelfde blijken te zijn, dat de tegenstelling tussen geest en stof, die zolang ons denken heeft beheerst, dus eigenlijk niet bestaat.

Wat een perspectieven biedt deze eenvoudige, maar daarom niet minder diepzinnige hypothese. Zou het inderdaad zo kunnen zijn, dat alle stoffelijke objecten om ons heen en ook wijzelf en onze medemensen bestaan uit plaatselijke verdichtingen – ja,

waarvan – van energie, of geest, of „wereldziel”? Dat mag iedereen voor zichzelf invullen. Maar dan is een gevoel van verwantschap, van verbondenheid met de medemens en met de hele ons omringende natuur een vanzelfsprekendheid. Wij zijn dan immers allemaal een stukje van hetzelfde, een stukje universele energie of geest of „wereldziel”.

De gelijkwaardigheid van alle mensen is dan niet meer een emotionele kreet, maar een logisch gevolg van ons wereldbeeld. Respect voor dieren en planten, voor ons milieu, volgen zonder meer uit dit besef van de wezenlijke eenheid van al het bestaande. Wij zouden kunnen aannemen, dat de universele energie, waaruit alles bestaat, voor ons beperkt menselijk begrip, in een eeuwig durende voortbeweging verkeert, zonder begin en zonder einde. Dan zou een toestand van welbehagen, van geluk, verkregen kunnen worden, wanneer men een harmonisch leven leidt, zoveel mogelijk in overeenstemming met deze eeuwig voortgaande stroom.

VERANTWOORDELIJKHEID

Maar niet alleen als abstracte theorie, ook voor ons dagelijks leven zouden deze gedachten omtrent een wereldbeeld betekenis kunnen hebben. Men zou kunnen stellen dat de eigen verantwoordelijkheid van de mens voor zijn daden, voortvloeit uit zijn verantwoordelijkheid voor het stukje van de universele energie, dat hij beheert en dat het voor de totaliteit van groot belang is dat elk onderdeelje, hoe klein ook, goed verzorgd en ontwikkeld wordt.

Ook onze houding tegenover onze medemensen zou hierdoor een extra dimensie krijgen. Wanneer een ander een misdrijf begaat zou hij daarvoor gestraft moeten worden, evenzeer als wij daar zelf voor bestraft hadden moeten worden. Maar voor haatgevoelens is daarbij geen plaats, omdat het immers een deel van onszelf is, dat het misdrijf begaan heeft. Straf dus, maar zonder haat en zonder vergelding, echter wel doelmatig, teneinde de gemeenschap te beschermen en zo mogelijk de betrokkene weer in de gemeenschap te doen passen.

Ook zou het besef, dat wij allen kleine onderdelen van éénzelfde groot geheel zijn de

Het getuigt van een onverantwoordelijke vrijblijvendheid als we dwang en geweld verwerpen van de gevestigde belangen en de daartegen in verzet komende wereldverbeteraars beiden.

De gevestigde belangen steunen op een in-actief structureel geweld, dat meteen actief geweld wordt, zodra het verzet meer wordt dan alleen maar radikaal denken en overgaat in werkelijk radikaal handelen.

3. Alles ter discussie stellen.

Hoe belangrijk het ook is, als we ons alleen beperken tot „alles ter discussie stellen” dan wordt dat wegens zijn relatieve gevaarloosheid door de gevestigde belangen repressief getolereerd. Werkelijk gevaarlijke dissidenten worden door elke maatschappij uitgestoten.

JACK ONG, Son

VERBOND OP RTV

RADIO ZONDAGS HILVERSUM 1
VAN 9.30-10.00 UUR

9 juli 1978 BINNENSTE BUITEN - AGRESSIE

Waar komt dat gevoel vandaan? Een verkenning waarbij voor iedereen bekende gevoelens binnenste-buiten worden gekeerd.

Samenstelling: Jetske Mijs.

16 juli 1978 MAGAZINE

Samenstelling: Rina Spigt.

IHEU - congres

Er is nog steeds mogelijkheid u voor het congres, dat van 31 juli tot 4 aug. in Londen wordt gehouden, op te geven.

Deelnemers behoeven niet per se lid te zijn van het Humanistisch Verbond, ook niet-aangesloten humanisten zijn welkom.

Inlichtingen: IHEU, Oudegracht 152 te Utrecht. Tel.: 030-312155.

verdraagzaamheid en het begrip voor de mening van anderen kunnen bevorderen. Ons aller daden, opvattingen en gedachten vinden immers hun oorsprong in dezelfde in eeuwig beweging zijnde stroom van voortgaande ontwikkeling.

Bij deze opvatting omtrent het wereldbeeld is ook geen plaats voor een uitzonderingspositie van de mens in de natuur. Wij hebben, door de omstandigheden geleid, onze hersenen vergaand ontwikkeld. Andere soorten hebben andere vermogens verder ontwikkeld dan wij. Door de fenomenale ontwikkeling van onze verstandelijke vermogens, hebben wij de heerschappij verworven over alle andere soorten, maar wij blijven de machtigste onder gelijken.

NIET OVERGELEVERD

Zo zou de hier weergegeven opvatting omtrent een wereldbeeld zijn invloed op vele-lerlei gebied kunnen doen gelden.

Het belangrijkste van deze opvatting is echter, dat de mens niet overgeleverd is aan een buiten zijn wereld staande hogere macht, maar dat hij zelf een, zij het heel bescheiden, deel vormt van de drijvende kracht die de stroom van de ontwikkeling voortstuwt en dat hij daarbij zijn eigen verantwoordelijkheid heeft.

IR. J. RUTGERS

Reakties van lezers (slot van pag. 7)

het), moet het dan kwaadschiks gaan, d.w.z. moeten er dwangmaatregelen komen.

Willen we die prijs betalen?

In beide gevallen komen er objectief gezien dwangmaatregelen.

Die prijs moeten we in elk geval betalen. Voor welk doel willen we deze prijs betalen?

2. Het verzet moet zich primair uiten in radikaal denken en handelen

Radikaal denken mag in onze huidige samenleving.

Mag radikaal handelen ook? Wat verstaan we daaronder?

Dwangmaatregelen nemen, gewelddadig verzet daartegen, mag dat?

Willen we dit? Moeten we dit?

Humanist

Eindredacteur: Wim Jungman.
Gedrukt op kringloop-papier bij Lumax, Utrecht.
Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond,
Oude Gracht 152, 3511 AZ Utrecht
of Postbus 114, 3500 AC Utrecht.
Telefoon: 030 - 31 81 45.
Abonnementsprijs voor niet-leden:
f 20,- per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.